Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2026/19

16.1.2026.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Ilgtspējīgas izaugsmes un kvalitatīvu darbvietu veicināšana *Euromed* reģionā, atbalstot uzņēmējdarbību un izmantojot sieviešu un jauniešu potenciālu

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2026/19)

Ziņotāja: ***Milena ANGELOVA***

Līdzziņotājs: ***Ioannis VARDAKASTANIS***

Padomnieki	Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (I grupas ziņotājai) Ioannis GRIGORIADIS (III grupas līdzziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	27.2.2025.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atzinuma pieprasījums	
Juridiskais pamats	
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.7.2025.
Pieņemts plenārsesijā	18.9.2025.
Plenārsesija Nr.	599
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	87/0/5

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šā EESK pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir ieskicēt iespējamos veidus, kā veicināt uzņēmējdarbību un kvalitatīvu darbvietu radīšanu Vidusjūras reģionā, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu un jauniešu potenciāla izmantošanai un palielināšanai. Mērķis ir sniegt ieguldījumu ilgi gaidītā Vidusjūras reģiona pakta ([1]) izstrādē un veicināt iekļaujošāku un noturīgāku izaugsmi un vispārēju labklājību visā reģionā.

1.2. Tradicionālās dzimumu lomas un sociālās normas joprojām ierobežo sieviešu ekonomisko un sociālo līdzdalību daudzās reģiona daļās. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi apzināt un novērst ar dzimumu saistītus strukturālos šķēršļus izglītības, darba tirgu un uzņēmējdarbības jomā. EESK arī aicina palielināt informētību par daudzveidības un dzimumu līdztiesības priekšrocībām ekonomikā un sabiedrībā, izmantojot paraugus un informējot par sieviešu uzņēmēju un līderu sasniegumiem.

1.3. EESK uzsver, ka jaunieši varētu kļūt par vienu no vērtīgākajiem Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas (*MENA*) valstu aktīviem. Lai realizētu savu potenciālu, viņiem ir vajadzīga piekļuve izglītībai un iespējām attīstīt savas prasmes (tostarp stabilas uzņēmējdarbības un pilsoniskās prasmes), sākot no pamatizglītības līdz profesionālajai apmācībai un augstākajai izglītībai. Ir vajadzīgi lielāki ieguldījumi jauniešu mobilitātē un studentu apmaiņas programmās, tostarp īstenojot universitāšu efektīvu sadarbību un pēc iespējas plašāk iesaistoties *Euromed* partnervalstīm.

([1]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – Jauns pakts Vidusjūras reģionam (izpetes atzinums) (OV C, C/2026/28, 16.1.2026., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/28/oj).

1.4. Meitenes un sievietes būtu jāiedrošina studēt zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) priekšmetus, un viņas būtu jāpieņem darbā kvalitatīvās darbavietās šajā jomā. Lai uzlabotu viņu uzņēmējdarbības un vadības iespējas, ir nepieciešamas arī digitālās prasmes un finanšu pratība. EESK arī uzskata: lai pārvarētu reģionālās atšķirības un ģeogrāfisko izolāciju, ir svarīgi izmantot tiešsaistes un mobilās mācības, lai attālo reģionu iedzīvotājiem nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai un apmācībai.

1.5. Lai jauniešiem dotu izredzes uz labvēlīgu nākotni reģionā, ir būtiski uzlabot viņu darba iespējas un apstākļus un nodrošināt viņiem līdzekļus, lai viņi varētu ietekmēt sabiedrību un piedalīties tajā. EESK arī uzskata, ka ir būtiski uzlabot sieviešu darba apstākļus, tostarp novēršot diskrimināciju un uzmākšanos. Turklāt ir svarīgi atraisīt viņu potenciālu ieņemt vadošās pozīcijas politikā, uzņēmējdarbībā un pilsoniskajā sabiedrībā.

1.6. EESK uzsver, ka sievietēm un jauniešiem ir steidzami jānodrošina pilns uzņēmējdarbības iespēju klāsts. Tam ir nepieciešami labvēlīgi nosacījumi uzņēmējdarbībai un pienācīga pieeja finansējumam, kā arī piekļuve elektroenerģijai un digitālajai infrastruktūrai, zemei, ūdenim un citiem dabas resursiem, kā arī juridiski nodrošinātas un garantētas īpašumtiesības. Ir jānodrošina arī tīklošanas un sadarbības iespējas, tostarp piekļuve inovāciju ekosistēmām un uzņēmējdarbības centriem.

1.7. EESK uzsver tiesiskuma nozīmi, norādot, ka juridiskā noteiktība un paredzamība ir ļoti būtiska, lai veiktu uzņēmējdarbību jebkurā valstī. Ir jāpieliek lielas pūles, lai sekmētu pretkorupcijas pasākumus un starptautisko darba un cilvēktiesību konvenciju īstenošanu.

1.8. Līdztekus jaunajiem uzņēmējiem arī jau izveidotiem MMVU ([2]) ir vajadzīga atbalstoša darbības vide. EESK uzsver, ka, lai palīdzētu šiem uzņēmumiem augt un gūt panākumus Vidusjūras reģionā, būtiska nozīme ir labvēlīgiem investīciju nosacījumiem un jaunām tirdzniecības iespējām nolūkā sasniegt plašākus tirgus. Lai MMVU varētu gūt labumu no atbalsta pasākumiem, ir nepieciešams, lai tie izkļūtu no "pelēkā", neoficiālā sektora un kļūtu par daļu no oficiālās ekonomikas.

1.9. EESK arī norāda uz konkrētām jomām ar pieaugošu uzņēmējdarbības potenciālu, kuras būtu jāizvērtē un jāveicina Vidusjūras reģiona partnerību kontekstā. Tās ietver, piemēram, ilgtspējīgu lauksaimniecību un tūrismu, atjaunīgās enerģijas ražošanu, modernu ūdens resursu apsaimniekošanu un apgādi un digitālās ekonomikas attīstību, kā arī radošās nozares, tradicionālo amatniecību un brīvās profesijas.

1.10. EESK uzsver, cik svarīgi ir projekti, kas veicina tirgus savienojamību visā Vidusjūras reģionā, tostarp enerģijas tirgu un tīklu savienojumu. Tāpēc būtu jāpaātrina visu to attiecīgo projektu īstenošana, kas sekmē šā mērķa sasniegšanu.

2. **Darbības joma un mērķi**

2.1. Vidusjūras reģionā ir viens no augstākajiem bezdarba līmeņiem pasaulē. Nesenā sarežģītā polikrīze ir vēl vairāk pasliktinājusi situāciju, it īpaši visneaizsargātākajām grupām, piemēram, jauniešiem, sievietēm, migrantiem un personām ar invaliditāti. Šā EESK pašiniciatīvas atzinuma mērķis, pamatojoties uz EESK līdzšinējo darbu ([3]), ir apzināt iespējamos veidus, kā veicināt darbvietu radīšanu un atbalstīt uzņēmējdarbības garu un MMVU attīstību šajā reģionā. Tajā īpaša uzmanība pievērsta nepieciešamībai izmantot sieviešu un jauniešu potenciālu un nodrošināt viņiem uzņēmējdarbības, kvalitatīvas nodarbošanās un pienācīga darba iespējas.

([2]) OV C 486, 21.12.2022., 1. lpp.

([3]) OV C, C/2025/769, 11.2.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/769/oj; OV C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj; OV C, C/2025/1189, 21.3.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj; OV C, C/2024/877, 6.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/877/oj; OV C 100, 16.3.2023., 68. lpp., EESK atzinums "Aicinājums uz ES zilo kursu"; OV C 349, 29.9.2023., 18. lpp.; OV C 443, 22.11.2022., 63. lpp.

2.2. Tā kā šajā atzinumā paustie ieteikumi sniedz ieguldījumu Vidusjūras reģiona paktā, EESK sagaida, ka vairākās Eiropas Komisijas norādītās kopīgo interešu jomās ([4]) tiks veidotas ciešākas un konkrētas Vidusjūras reģiona partnerības. Atzinums galvenokārt attiecas uz tādām jomām kā ilgtspējīgi ieguldījumi, ekonomiskā stabilitāte un darbavietu radīšana, bet tas ir saistīts arī ar enerģētiku, ilgtspējīgu resursu pārvaldību, savienojamību, drošību, migrāciju un mobilitāti. Tāpat tas ir saistīts ar Savienības Vidusjūrai, Annas Lindes fonda ([5]) un citu reģionālo organizāciju darbu, kuras īsteno īpašus projektus un iniciatīvas, kas vērstas uz uzņēmējdarbības attīstību, nodarbinātības iespēju radīšanu un reģiona iedzīvotāju nodarbināmības uzlabošanu.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. Noturīgiem un plaukstošiem uzņēmumiem ir būtiska nozīme ilgtspējīgas izaugsmes un kvalitatīvas nodarbinātības radīšanā. Lai gan tas attiecas uz jebkuru reģionu, uzņēmējdarbības veicināšana ir ārkārtīgi svarīga reģioniem ar zemu savienojamību, augstu bezdarba līmeni un zemākiem ienākumiem uz vienu iedzīvotāju un ekonomikas rādītājiem. Uzņēmējdarbība rada saimniecisko darbību un labklājību cilvēkiem un veseliem reģioniem. Tas ir arī svarīgs līdzeklis, kā indivīdi var gan būt pašnodarbināti, gan radīt darbavietas citiem cilvēkiem.

3.2. Uzņēmējdarbības priekšnosacījumi principā visur ir vienādi. Piekļuve plašam resursu klāstam un produktu – gan preču, gan pakalpojumu – tirgiem ir veiksmīgo uzņēmumu materiālais pamats. Bez tam ir obligāti nepieciešamas atbilstošas kompetences un prasmes, kā arī uzņēmējdarbību un uzņēmību veicinošs vispārējais sabiedrības klimats. Arī radošums un drosme uzņemties riskus ir būtiskas pašu uzņēmēju iezīmes. Institucionālās sistēmas kvalitātei arī ir būtiska nozīme stabilas un noturīgas uzņēmējdarbības attīstībā, veicinot labvēlīgu darbības vidi un godīgu konkurenci.

3.3. Kopumā iekļaujošas sabiedrības pamatā jābūt liberālai demokrātijai, tiesiskumam un pilsoniskā un sociālā dialoga procesiem visās Vidusjūras reģiona valstīs uzņēmumu, darba ņēmēju un visu cilvēku, it īpaši sieviešu, jauniešu un personu ar invaliditāti, labā. EESK atzīst, ka joprojām pastāv problēmas, kas ir jāatrisina, tostarp pašreizējie starpvalstu un pilsoņu kara konflikti, ievērojamās migrantu plūsmas un klimata pārmaiņu radītā slodze, kā arī nepilnības izglītības un apmācības jomā, darba tirgus nosacījumos, piekļuvē pamatpakalpojumiem, finansējumam un citiem resursiem, kā arī vispārēju investīciju un tirdzniecības nosacījumu trūkums, kas nepieciešami iekļaujošai un ilgtspējīgai izaugsmei.

3.4. Turklāt sievietes un jaunieši, it īpaši visneaizsargātākās grupas (piemēram, personas ar invaliditāti), saskaras ar lielākiem šķēršļiem, ko rada kultūras, ekonomiskie un sistēmiskie faktori. Viņu prasmes joprojām netiek pietiekami izmantotas, kas nozīmē, ka šīm grupām ir ievērojams potenciāls sniegt ieguldījumu ekonomikā un sabiedrībā.

3.5. Ar jauniešiem saistītā izaicinājuma apmēru apliecina fakts, ka Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā līdz 2050. gadam darba tirgū ienāks vairāk nekā 300 miljoni jauniešu. Tāpēc ir ļoti svarīgi panākt, lai jauniešiem būtu pieejamas kvalitatīvas nodarbinātības iespējas un lai viņi varētu īstenot savus uzņēmējdarbības mērķus, tādējādi nodrošinot viņu ekonomisko neatkarību un aizsargājot savas tiesības palikt, vienlaikus veicinot arī sociālo stabilitāti un ilgtspējīgu izaugsmi reģionā.

3.6. Dzimumu nevienlīdzības novēršana varētu ievērojami palielināt reģiona ekonomisko izaugsmi. Gan Eiropas, gan Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģiona rādītāji ir zemāki par pasaules vidējo rādītāju – 6,2 % sieviešu, kurām pieder savs uzņēmums (attiecīgi 5,3 % un 4,5 %). No otras puses, Vidusjūras reģionā sievietes ir izveidojušas ievērojamu daļu jaunu uzņēmumu.

([4]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategy-documents/commission-work-programme/commission-work-programme-2025_en.

([5]) https://ufmsecretariat.org/, https://alf.website/en/; EESK ir saprašanās memorandi ar abām organizācijām.

3.7. Gan sieviešu, gan jauniešu pilnvērtīga potenciāla atraisīšana darba tirgū ne tikai nāktu par labu atsevišķiem cilvēkiem un stiprinātu viņu ekonomisko iesaisti, bet arī palīdzētu veidot spēcīgas sociālās struktūras un vairotu iekļaujošāku un noturīgāku ekonomisko izaugsmi visā reģionā, sekmējot kvalitatīvu darbavietu radīšanu un veicinot vispārējo labklājību.

3.8. Lai stiprinātu reģiona ekonomiku, ir arī jāstimulē tirdzniecība, it īpaši ņemot vērā neseno globālās tirdzniecības pārveidi ([6]). Tirdzniecības plūsmu sadalījums Eiropas un Vidusjūras reģionā liecina, ka 90 % tirdzniecības plūsmu notiek Eiropas Savienībā, un tikai 1 % tirdzniecības plūsmu notiek starp Vidusjūras dienvidu reģiona kaimiņvalstīm. Arī tirdzniecības plūsmas starp ziemeļiem un dienvidiem ir daudz zemākas par potenciāli iespējamajām, lai gan Vidusjūras reģions jau tūkstošiem gadu ir bijis pasaules tirdzniecības centrs. Ieguldījumi Vidusjūras reģiona valstu koridoros un savienojuma punktos ir ilgstoši bijuši atstāti novārtā.

3.9. Uzņēmējdarbības veicināšana un kvalitatīvu darbvietu radīšana Vidusjūras reģionā (īpašu uzmanību pievēršot sieviešu un jauniešu vajadzībām un potenciālam), sniedz ES iespēju attīstīt izdevīgas partnerības ar dienvidu kaimiņvalstīm vairākās jomās.

3.10. Veidojot partnerības, ir jāņem vērā katras reģiona valsts atšķirīgās un specifiskās iezīmes un attiecīgi jāpieņem vietējiem apstākļiem un vajadzībām piemērota pieeja.

4. **Pasākumi, kas vajadzīgi galveno izaicinājumu pārvarēšanai**

4.1. ***Ņemt vērā kultūrnosacīto uztveri***

4.1.1. Neraugoties uz augošu pretēju tendenci, tradicionālās dzimumu lomas un sociālās normas joprojām var ierobežot sieviešu līdzdalību ekonomikā daudzviet Vidusjūras reģionā. Kultūrnosacītie priekšstati bieži vien uzliek sievietēm galveno atbildību par aprūpes un mājsaimniecības pienākumu veikšanu, ierobežojot viņu iespējas iegūt izglītību, veidot karjeru un virzīties augšup sociālajā attīstībā. Dažās valstīs sievietes nevar pašas kārtot savas lietas, piemēram, patstāvīgi pārvaldīt savas finanses vai ceļot darba nolūkos, kā arī nevar reģistrēt īpašumu savā vārdā.

4.1.2. Turklāt sievietes bieži saskaras ar dzimumu aizspriedumiem, stereotipiem un "stikla griestiem" darbā pieņemšanas, karjeras izaugsmes un atalgojuma jomā. Šī diskriminācija var apgrūtināt sieviešu piekļuvi vadošiem amatiem un augsti atalgotām nozarēm. Dažās valstīs bailes no uzmākšanās un diskriminācijas darbavietā var atturēt sievietes no noteiktu profesiju vai nozaru izvēlēšanās, kā rezultātā samazinās līdzdalības līmenis, atalgojums un apmierinātība ar darbu. Tādēļ ir aktīvi jāatbalsta iekšējās programmas drošu un nediskriminējošu darbavietu izveidei.

4.1.3. Lai gan ir grūti un laikietilpīgi panākt izmaiņas kultūras normās un kopienas attieksmē, ir būtiski palielināt informētību par daudzveidības un dzimumu līdztiesības priekšrocībām ekonomikā un sabiedrībā. Būtu jāuzlabo sieviešu uzņēmēju pamanāmība un aktīvi jāinformē par viņu veiksmes stāstiem gan tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos, gan digitālajās platformās, tostarp izmantojot ietekmes veidotājus sociālajos medijos, kā arī iesaistot vīriešus dzimumu līdztiesības aizstāvībā uzņēmējdarbības jomā.

4.1.4. Vienlaikus ir svarīgi apzināt ar dzimumu saistītus strukturālos šķēršļus izglītības, darba tirgu, uzņēmējdarbības un lēmumu pieņemšanas jomā, un meklēt veidus, kā tos novērst.

4.2. ***Izglītības un prasmju trūkuma mazināšana***

4.2.1. Lai pārvarētu šķēršļus prasmju un kompetenču jomā, ir svarīgi nodrošināt, ka meitenēm un sievietēm ir tāda pati vienlīdzīga piekļuve izglītībai un dažādām mācīšanās iespējām kā zēniem un vīriešiem, sākot no pamatizglītības līdz profesionālajai apmācībai un augstākajai izglītībai, tādējādi sekmējot viņām labākas darba izredzes. Lai to veicinātu, būtu jāatbalsta reģionālajās kopienās labi pazīstami paraugi.

([6]) Pēc krasajiem protekcionisma tarifiem, par kuriem ASV prezidents Donalds Tramps paziņoja 2025. gada 2. aprīlī.

4.2.2. Dažos reģionos, it īpaši lauku reģionos un reģionos ar nepietiekamu pakalpojumu klāstu, cilvēkiem var būt mazākas iespējas piekļūt kvalitatīvai izglītībai un profesionālajai apmācībai, un tas ierobežo viņu nodarbināmības iespējas. Būtu jāizmanto un pilnībā jārealizē digitālie rīki un platformas, lai nodrošinātu attālu reģionu iedzīvotājiem piekļuvi izglītībai, apmācībai un mijiedarbības forumiem, pienācīgi ņemot vērā šajos reģionos lietotās valodas. Tiešsaistes un mobilās mācīšanās izmantošanai ir vajadzīgi stabili digitālie savienojumi, un tas akcentē digitālās un elektroenerģijas infrastruktūras nozīmi, piemēram, piekļuvi internetam un digitālajām ierīcēm par pieņemamu cenu, tostarp visneaizsargātāko personu gadījumā.

4.2.3. Bieži vien pastāv neatbilstība starp skolās un universitātēs apgūstamajām prasmēm un darba tirgū nepieciešamajām prasmēm. Šī neatbilstība var īpaši skart sievietes un jauniešus, jo viņiem ir mazāk iespēju iesaistīties prasmju veidošanas programmās, stažēšanās programmās vai māceklībā. Tāpēc ir vajadzīgi lielāki ieguldījumi jauniešu mobilitātē un studentu apmaiņas programmās, lai uzlabotu jauniešu personīgo izaugsmi un profesionālās kompetences un prasmes. Universitāšu sadarbība ar pēc iespējas plašāku *Euromed* partnervalstu līdzdalību, kas būtu veidota pēc *Erasmus* programmas parauga, varētu uzlabot iespējas ne tikai izglītības, bet arī uzņēmējdarbības partnerību jomā, vienlaikus novēršot intelektuālā darbaspēka emigrāciju.

4.2.4. Jaunas sievietes ir ļoti nepietiekami pārstāvētas *STEM* profesijās, kas ir kritiski svarīgas nākotnes darba tirgiem. Tas ierobežo viņu piekļuvi augstas izaugsmes un lielu ienākumu iespējām. Tāpēc ir svarīgi mudināt meitenes un sievietes studēt *STEM* priekšmetus un apgūt mākslīgo intelektu un citas modernās digitālās tehnoloģijas un rīkus. Turklāt spēcīgas finanšpratības un ekonomiskās pratības attīstīšana palīdz viņām pilnveidot spējas, kas nepieciešamas uzņēmējdarbībai un vadošiem amatiem. Zinātnes un mākslas apvienošana varētu vēl vairāk veicināt radošumu un inovāciju, tādējādi sekmējot gan sieviešu, gan vīriešu uzņēmējdarbību.

4.2.5. Īpaša uzmanība ir jāpievērš digitālās un zaļās pārkārtošanās procesā nepieciešamo zināšanu un prasmju sniegšanai, sākot no ikdienas dzīvē nepieciešamajām pamatprasmēm līdz augstāka līmeņa kompetencēm un augstākā līmeņa īpašajām zināšanām. Šajā kontekstā ir jāatzīst, ka jaunieši ir ne tikai izglītības mērķauditorija, bet viņiem ir arī daudz, ko piedāvāt digitālo prasmju un ar vidi saistītas prakses ziņā.

4.2.6. Jaunieši varētu kļūt par vienu no vērtīgākajiem Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas valstu aktīviem, ja vien viņiem tiks dota iespēja iegūt izglītību un attīstīt prasmes. Jauniešiem būtu jānodrošina vispārējas pilsoniskās un pilsoņu prasmes, lai viņi spētu ietekmēt un daudzveidīgi piedalīties sabiedrības dzīvē, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijās (PSO), sociālajās partnerībās, ieinteresēto personu organizācijās, atbalsta struktūrās utt. Tas ir nepieciešams arī, lai sagatavotos nākotnei, jo jaunieši ir rītdienas līderi, un viņiem aktīvi jāiesaistās politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā.

4.2.7. Turklāt viņiem būtu jāsniedz uzņēmējdarbības un vadības prasmes, ņemot vērā, ka šīs prasmes ir noderīgas ne tikai uzņēmējdarbībā, bet arī ikdienas dzīvē. Īpaši svarīgi jauniešiem ir paraugi, un tie ir jāiesaista izglītības un apmācības pasākumos. PSO ir būtiska loma neformālajā izglītībā, palīdzot novērst nepilnības tradicionālajās mācīšanās sistēmās un nodrošinot pieejamas, iekļaujošas un kopienu virzītas izglītības iespējas.

4.3. ***Darba tirgus apstākļu uzlabošana***

4.3.1. Vidusjūras reģions ir saskāries ar nesamērīgi augstu bezdarba līmeni, īpaši sieviešu un jauniešu vidū. Tas ir saistīts ar ekonomikas problēmām, demogrāfisko spiedienu, lēnu ekonomikas izaugsmi un dažkārt neatbilstību starp darba meklētāju prasmēm un darba tirgus vajadzībām. Augstais neoficiālā darba īpatsvars savukārt pasliktina darba apstākļus un sociālo aizsardzību. It īpaši jaunieši biežāk tiek nodarbināti pagaidu vai neoficiālos darbos, kuros ir zems atalgojums, ierobežoti pabalsti un maza darba drošība.

4.3.2. Jaunieši sagaida pienācīgus dzīves apstākļus un izredzes uz pozitīvu nākotni profesiju un darbvietu ziņā, un viņi savukārt var veicināt savu valstu, kopienu un reģionu pozitīvu attīstību un noturību. Bieži vien viņi veicina pārmaiņas un sekmē ekonomisko, sociālo un vides progresu. Turklāt viņi spēj un vēlas ierosināt inovatīvus risinājumus un veidot pārrobežu tīklus. Tāpēc ir ļoti svarīgi koncentrēt lielākos centienus uz to, lai nodrošinātu viņiem jēgpilnas darba iespējas un labus un cieņpilnus darba apstākļus, kas mudinātu viņus palikt.

4.3.3. Ekonomiskās iespējas ir īpaši ierobežotas lauku apvidos, kur ir maz oficiālu, kvalitatīvu darbavietu un lielākā daļa nodarbinātības ir saistīta ar lauksaimniecību vai maziem uzņēmumiem. Dažos apgabalos var trūkt pat ticamu datu par iedzīvotāju skaitu. Turklāt reģionos, kur nav atbilstošas valsts veselības aprūpes infrastruktūras, ierobežota piekļuve veselības aprūpei var ietekmēt cilvēku spēju strādāt un vispārējo produktivitāti, un tas vairāk skar sievietes, jauniešus un cilvēkus ar invaliditāti.

4.3.4. Sievietes var būt arī neaizsargātākas pret nedrošiem darba apstākļiem, īpaši dažās nozarēs. Bažas par personīgo drošību un veselību var atturēt sievietes no iesaistīšanās vai palikšanas darba tirgū. Tādēļ ir ļoti būtiski veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un ieviest iekšējas programmas, lai radītu sievietēm kvalitatīvus darba apstākļus, tostarp novēršot jebkāda veida diskrimināciju, uzmākšanos un sliktu izturēšanos un efektīvi īstenojot starptautiskās darba un cilvēktiesību konvencijas.

4.3.5. Kopumā sieviešu, invalīdu un jauniešu pārstāvniecība vadošās pozīcijās un lēmumu pieņemšanas amatos ir ļoti nepietiekama. Tas var veicināt tādu politiku un praksi, kas nostiprina aizspriedumu un nepietiekamas pārstāvības apburto loku. Tāpēc ir ļoti svarīgi atraisīt dažādu cilvēku potenciālu, atbalstot viņu iekļūšanu vadošos amatos politikā, uzņēmējdarbībā un trešajā sektorā, tādējādi arī radot paraugus un mudinot viņus aktīvi iesaistīties izpratnes veicināšanas programmās.

4.3.6. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai atbalstītu sieviešu darba un privātās dzīves līdzsvaru, piemēram, piekļuvi cenas ziņā pieejamai bērnu aprūpei un vecāka gadagājuma cilvēku aprūpei, ņemot vērā, ka sievietes, visticamāk, veiks šos uzdevumus līdztekus mājsaimniecības pienākumiem, kas var ierobežot viņu darba iespējas un karjeras izaugsmi.

4.4. *Uzņēmējdarbības šķēršļu likvidēšana un uzņēmumu izaugsmes veicināšana*

4.4.1. Problēmas uzņēmējdarbībā rada dažādi šķēršļi, tostarp apgrūtināta piekļuve finansējumam un atbalsta struktūru trūkums. Problēmas izraisa arī tiesiskuma nepietiekama īstenošana, jo darbības vides juridiskajai noteiktībai ir izšķiroša nozīme uzņēmumu darbībā. Savukārt korupcija kropļo konkurenci un attur no tirdzniecības. Pastāv arī regulatīvi un birokrātiski šķēršļi, jo orientēties uzņēmējdarbības regulējumā ir sarežģīti, it īpaši tiem, kas ir iesācēji uzņēmējdarbībā vai kas saskaras ar valodas barjerām. Lai veidotu labvēlīgāku uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējiem paredzētais tiesiskais regulējums būtu jāvienkāršo un vajadzības gadījumā jāpapildina ar skaidriem īstenošanas norādījumiem, nodrošinot, ka netiek apdraudēti sociālie un vides standarti.

4.4.2. Sievietes un jaunie uzņēmēji saskaras ar īpašām grūtībām piekļūt finansējumam un finanšu resursiem, kas ir būtisks priekšnoteikums uzņēmuma izveidei un vadīšanai. Finanšu iestādēm var būt aizspriedumi vai priekšstati, kuru dēļ tās vilcinās izsniegt aizdevumus sievietēm vai jauniem uzņēmējiem, kas tiek uzskatīti par "paaugstināta riska" vai "nepiemērotiem" klientiem. Vecāka gadagājuma sievietēm var būt arī ar vecumu saistīti ierobežojumi. Dažas sieviešu komerceņģeles ir aktīvi darbojušās lauksaimniecības nozarē, tādējādi atbalstot sieviešu jaunuzņēmumus.

4.4.3. Ir nepieciešama arī piekļuve elektrībai un digitālajai infrastruktūrai, kā arī zemei, ūdenim un citiem dabas resursiem, taču tā ne vienmēr ir pieejama vai izmaksu ziņā pieņemama. Zemes īpašumtiesību trūkums un tīra ūdens trūkums ir nopietni šķēršļi, kas liedz sievietēm iesaistīties lauksaimnieciskās darbībās. Juridiski atļautas un nodrošinātas īpašumtiesības ir vispārējs uzņēmējdarbības priekšnoteikums.

4.4.4. Ir nepieciešams arī mentorings, tīklošanās iespējas un mācību programmas, kas īpaši izstrādātas jauniem uzņēmējiem, visu vecumu sievietēm uzņēmējām un uzņēmējiem invalīdiem. Sieviešu uzņēmēju organizācijām ir būtiska nozīme, atbalstot un popularizējot sievietes uzņēmējas visās Vidusjūras reģiona valstīs ([7]). Vairākās valstīs pastāv arī jauno uzņēmēju apvienības.

4.4.5. Ir acīmredzama nepieciešamība veicināt un atbalstīt tīklošanos dažādās nozarēs un visos līmeņos – gan vietējā, gan starptautiskā līmenī, īpašu uzmanību pievēršot reģionālajiem tīkliem. Papildus vispārējai tīklošanai, tostarp dalībai konferencēs un uzņēmējdarbības pasākumos, sievietēm un jaunajiem uzņēmējiem ir vajadzīgas iespējas konkrētai sadarbībai ar citiem uzņēmējiem un uzņēmumiem. Ņemot vērā, ka inovācijas un uzņēmējdarbības attīstībai ir nepieciešama pastiprināta mijiedarbība un sadarbība, ir svarīgi nodrošināt darbtelpas un veicināt iekļaujošu piekļuvi uzņēmējdarbības centriem un inovācijas un uzņēmējdarbības ekosistēmām.

([7]) www.afaemme.org.

4.4.6. Sociālās ekonomikas uzņēmējdarbība ir viens no veidiem, kā jaunieši var iesaistīties ekonomikas un sabiedrības attīstībā vietējā līmenī, tostarp lauku apvidos. Ļoti svarīgs ir atbalsts augšupējām iniciatīvām, piemēram, energokopienām, un tas ir īpaši nozīmīgs sociālo un vides mērķu veicināšanā. Tas var arī sniegt jauniešiem zināšanas un prasmes, kas var būt noderīgas daudzos citos kontekstos.

4.4.7. Atbalstoši apstākļi ir vajadzīgi ne tikai jaunajiem uzņēmējiem, bet arī jau izveidotiem uzņēmumiem. Daudzi MMVU cenšas uzlabot savu sniegumu, attīstot un paplašinot savu darbību. Šim nolūkam tiem ir nepieciešams atbalsts, lai veidotu spējas digitālajā ekonomikā, kas mūsdienās ir neatņemama ikviena uzņēmuma sastāvdaļa. Būtiska nozīme ir arī labvēlīgiem ieguldījumu nosacījumiem un jaunām tirdzniecības iespējām, lai sasniegtu plašākus tirgus, tostarp veicinot ziemeļu-dienvidu savienojamību. Tādi partnerības projekti kā *EBSOMED* un projekti *Global Gateway* ietvaros ir svarīgi instrumenti, kas palīdz šiem uzņēmumiem gūt panākumus *Euromed* reģionā ([8]).

5. **Īpašas jomas uzņēmējdarbībai un partnerībām**

5.1. Zaļā pārkārtošanās var piedāvāt daudzas uzņēmējdarbības un kvalitatīvu darbvietu radīšanas iespējas Vidusjūras reģionā, radot attiecīgus produktus un pakalpojumus, kas paredzēti izmantošanai arī Eiropas Savienībā. Šīs iespējas ietver, piemēram, atjaunīgās enerģijas ražošanu. Saules enerģijas vai ūdeņraža ražošana un ar to saistītie enerģētikas tīkli ir jomas, kurās kopīgi projekti ilgtermiņā varētu dot ievērojamus ieguvumus visam reģionam.

5.2. Tāpat arī zilā diplomātija, ilgtspējīga ūdens resursu apsaimniekošana un ūdens apgādes un infrastruktūras attīstība, tostarp ūdens atsāļošana, piedāvā lieliskas sadarbības iespējas visā Vidusjūras reģionā.

5.3. Ilgtspējas aspekti var pavērt arī jaunas perspektīvas uzņēmējdarbībai tradicionālajās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, kā arī tūrismā – ceļojumu, izmitināšanas un pārtikas jomā. Var rasties arī jauns pieprasījums pēc amatniecības un tradicionālo produktu ražošanas un piedāvājuma.

5.4. Digitālā pārkārtošanās sniedz dažādas uzņēmējdarbības iespējas, it īpaši tehnoloģiju jaunuzņēmumiem. Visiem uzņēmumiem savā darbībā ir jāievieš digitālās tehnoloģijas. Mākslīgā intelekta straujā attīstība rada dziļas pārmaiņas daudzās nozarēs, un visām organizācijām ir ātri jāizmanto šīs iespējas, vienlaikus arī risinot problēmas, ko tās rada. Lai sekmētu uzņēmējdarbības sadarbību digitālajā ekonomikā, ir jāuzlabo stabili digitālie savienojumi, jānodrošina piekļuve uzņēmējdarbības centriem un jāveicina netraucēta cilvēku mobilitāte visā reģionā.

5.5. Radošās nozares, piemēram, mūzikas, kino un dizaina nozares, ir vēl viens piemērs, ko var uzskatīt par ļoti svarīgu, lai veicinātu jauniešu un sieviešu uzņēmējdarbību un nodarbinātības iespējas Vidusjūras reģionā. Turklāt radošajām nozarēm ir svarīga loma kā starpkultūru izpratnes veicinātājām un inovācijas virzītājspēkiem.

Uzmanība būtu jāpievērš arī brīvajām profesijām, sākot no medicīnas un beidzot ar juridiskās, sociālās, finanšu un inženierzinātņu jomas profesijām. Tās ir cieši saistītas ar cilvēku dzīves drošību un kvalitāti, tādējādi tām ir būtiska nozīme sabiedrības attīstībā. Tās var nodrošināt jauniešiem jēgpilnas darba un dzīves perspektīvas un labu darba un privātās dzīves līdzsvaru sievietēm.

Briselē, 2025. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([8]) https://www.ebsomed.eu/.